

# ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

Орган Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі, Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР, Міністэрства кінамаграфіі БССР і Камітэта па справах культурна-асветных устаноў пры Совеце Міністраў БССР

№ 11 (658)

Субота, 13 сакавіка 1948 года.

Цана 50 кап.

## УЗНЯЦЬ УЗРОВЕНЬ КРЫТЫКІ

Пастава ЦК ВКП(б) «Аб оперы «Вялікая дружба» В. Мурадзі» паставіла перад усёй нашай літаратурай і мастацтвам задачу барацьбы супроць фармалізма ва ўсіх яго рознастайных правах.

Фармалістычная плынь ёсць плынь антынародная, парадэжне гілоў буржуазнай культуры, якая выраджаецца. Вольт нашага літаратурнага жыцця паказаў, што фармалізм заўсёды быў зброяй нацыяналістаў і розных іншых ворагаў нашай дзяржавы. Беларускія нацыяналісты, агенты замежнага імперыялізма, усяляк імкнуліся культываць фармалізм у літаратуры, музыцы, тэатры, выяўленчым мастацтве. Ён з'яўляўся для іх сродкам адрыва мастацтва ад народа, сродкам арыентацыі на культуру буржуазнага Захада. У свой час падляна нацыяналістычнага агіднікі трэгіравалі нашых вялікіх народных паэтаў Янку Купалу і Якуба Коласа нібыта за адсутнасць «наватарскай» формы. Нацыяналісты культывалі ускладненасць формы, стваралі штучныя новатворы, выцягвалі архаічныя словы з далёкай мінуўшчыны — і ўсё для таго, каб зрабіць твор менш зразумелым масам, каб за знешне складанай формай хаваць вяржы смест.

Савецкая грамадская над кіраўніцтвам камуністычнай партыі нанесла рашучае паражэнне буржуазным нацыяналістам, разграміла іх.

Але рэшткі буржуазна-нацыяналістычных настроў, а таксама фармалістычнага скажэнні мы яшчэ знаходзім у асобных творах літаратуры і мастацтва. Уплыў фармалізма даволі іскрава выявіліся ў сімфоніі П. Падакавырава і сімфанічнай паэме М. Аладава, у музыцы Я. Цікоцкага да «Буравесніка» М. Горкага; Л. Літвінаў пры паставаў «Вядуць Янку Купала, асабліва «Паўднёвы», імкнуўся надаць тэорам новы сэнс, значна адрыны ад сэнса, укладзенага ў іх самімі пісьменнікамі. Есць рэшткі фармалізма і ў выяўленчым мастацтве. Марудна пазбавляецца ад іх мастак Я. Краўчук, які ў свой час вельмі моцна хварэў гэтай небяспечнай хваробай, ёсць яны ў Л. Рана і М. Тарасківа і ў інш. Часамі фармалізм выяўляецца ў прапаведзі ідэалістычных тэорыяў аб самавызначальным значэнні формы. Няправільна зразумета ідэя «фармалінай дэканаласці» не дае мажлівасці вядомаму беларускаму скульптару М. Керзіну даваць скульптурным творах, якія патрабуе народ.

Зусім нядаўна Беларускі Дзяржаўны драматычны тэатр імя Якуба Коласа паставіў спектакль «Востраў міру», які аказаўся прасякнутым фармалістычнымі тэндэнцыямі. Рэшткі фармалізма працягваюцца і ў нашай паэзіі ў вальмінай ускладненні формы, у непатрэбнай лопцы рытма, у вычарнай рыфме.

Фармалізм з'яўляецца там, дзе ёсць аб'яваваць да рэалістычнасці, дзе няма сапраўднага зліцця мастака з думкамі і настроймі перадавых людзей грамадства. І калі ў нас часам з'яўляюцца творы на важнейшыя тэмы нашай рэалістычнасці — аб рабочым класе, аб індустрыяльным будаўніцтве, аб калгаснай вясні, — у якіх мы бачым аб'явавае фіксаванне падзей, без іскравых характараў і сюжэта, творы, дзе адсутнічае гарачы погляд любіць да лепшых людзей нашага часу, — дык такія творы можна назваць фармалістычнымі.

## У Саюзе савецкіх пісьменнікаў БССР

Адбылося чарговае паседжанне сакратарыята Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР.

Сакратарыят заслухаў і абмеркаваў інфармацыю Пятруся Броўкі аб выніках рэспубліканскага схода пісьменнікаў і прызнаў неабходным прадоўжыць дыскусію па асобных узятых на сходы творчых пытаннях у секцыях Саюза. Кіраўнікам творчых секцыяў прапанавана абмеркаваць пытанне аб уладзе камрэта на кожнага пісьменніка ў падрыхтоўцы да 30-годдзя БССР.

Вырашана таксама абмеркаваць вынікі схода ў літаратурных аб'яднаннях пры абласных газетах і камандыраваць туды для гэтай мэты членаў Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР.

Рэдакцыям газет «Літаратура і мастацтва» і часопісаў «Беларусь»

У барацьбе з правамі буржуазнага нацыяналізма і фармалізма вялікую ролю павіна адыграць наша марксісцка-ленінская крытыка.

Ленінскі прынцып партыйнасці з'яўляецца крутым пачаткам у дэянасці ўсёй нашай крытыкі. Савецкі крытык павінен з сапраўднай бязлітаснасцю выкараняць усё воражае нашай рэалістычнасці і савецкім ідэям і беражліва падтрымліваць парасткі новага ў мастацтве і літаратуры.

Як жа беларускія крытыкі змагаюцца супроць рэштак нацыяналістычнай ідэалогіі і з правамі фармалізма? Трэба проста сказаць, што ў гэтай справе нашымі крытыкамі зроблена вельмі мала. Больш таго, асобныя з іх самі аказаліся непазбаўленым ад праваў нацыяналізма. Значыцца аматары, якія ўваскрэслі небяспечную і шкодную тэорыю аднай плыні нашай літаратуры; другія, нізка схіляюцца перад буржуазным Захадам, пачалі гаварыць аб значных уплывах на беларускую культуру заходняй культуры, якая быццам-бы ішла праз Польшчу. Памылкі такога характару мы масм у работах Л. Барага.

Вялікія скажэнні былі дапушчаны ў работах па фальклору. Асобныя фалькларысты — Л. Барага, М. Мееровіч — няадбрасумленна паставілі да справы збірання і запісу фальклорнай творчасці. Яны выдавалі за высокамастацкія творы народа нізкапробныя і непісьменныя дрындзішкі, складзеныя выпадковымі людзьмі. Гэтыя фалькларысты не маглі адрынуць сапраўдных народных твораў ад падробак пад іх і запісвалі свае запісы архаічнымі паданнямі, крыху прыставанымі да сучасных умоў.

Нашы крытыкі амаль аўсім не вядуць барацьбы супроць фармалізма. Больш таго, правы фармалізма мы знаходзім у работах саміх крытыкаў. У апраўданне антынароднай тэорыі аб тым, што масы не могуць зразумець складаны музычны твор, некаторыя крытыкі «музыказнаўцы ў сваіх артыкулах так «разстумачвалі» твор масам, што гэтак тлумачэнне было яшчэ больш незразумелым, чым сам твор. Так пісалі многія свае артыкулы музыказнаўцы Б. Смольскі і М. Шыфрын.

Задачы, якія стаяць перад нашай крытыкай, складаныя і пачэсныя. Мы павіны бязлітасна змагацца з усялякімі вяржымі антынароднымі правамі ў нашай літаратуры і мастацтве, высока трымаць сцяг партыйнасці, змагацца за ўвасабленне ў творах ідэй Маркса—Энгельса—Леніна—Сталіна.

Нашы крытыкі павіны вельмі ўважліва ставіцца да маладых талентаў, якія ідуць у нашу літаратуру і мастацтва, падтрымліваць іх творы, таварыскай крытыкай дапамагаць ім перамагчы памылкі.

Беларуская літаратурная і тэатральная крытыка павіна больш распаўсюдзіць «пытанні сацыялістычнага рэалізма, гісторыі і тэорыі беларускай літаратуры і мастацтва, крытычнага засваення культурнай спадчыны» (з паставы ЦК КП(б) Беларусі аб рабоце Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР).

Беларуская савецкая крытыка, пад кіраўніцтвам большэвіцкай партыі, павіна выканаць гэтыя пачэсныя задачы.

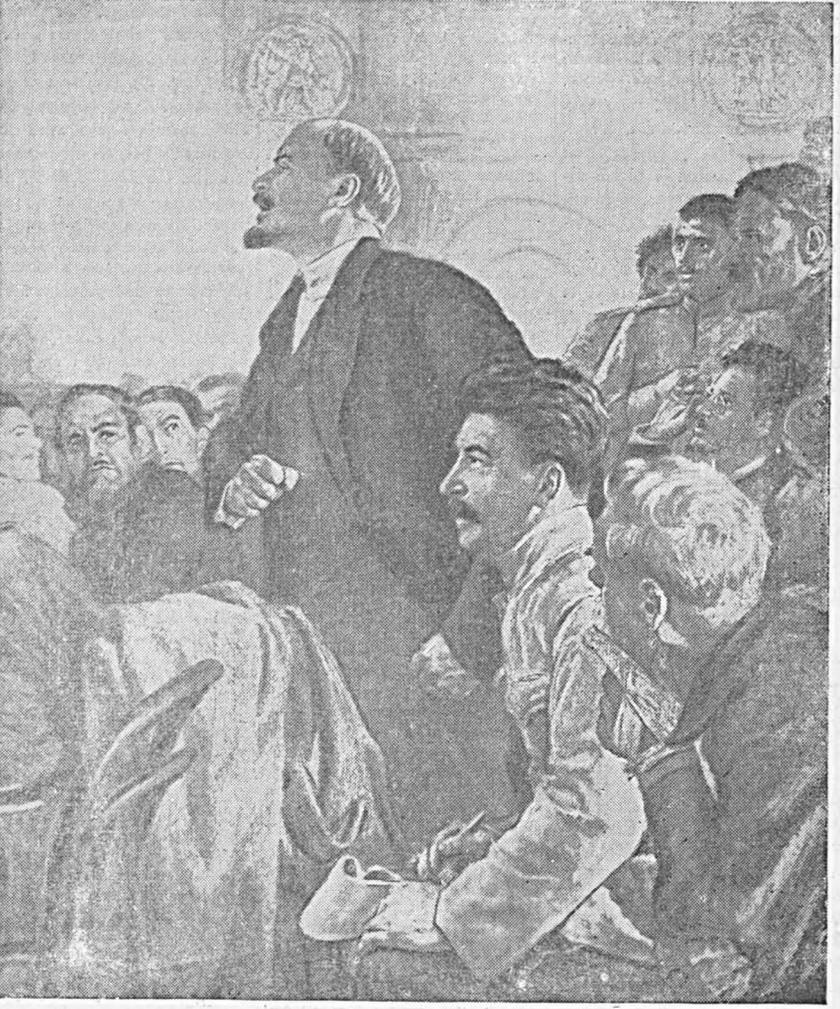
## ПРЫМІ, НАШ ЛЮБІМЫ!

Антон БЯЛЕВІЧ

Па краі вялікім пагудка прайшла  
Аб крэслах гуцульскіх, пра  
славу стала,  
Якія адліты з людское душы.  
Не жарам, не сонцам — дыханнем  
сушыму  
Гуцул кожны дошкі-кляночкі  
стала,  
Каб лёгкая работа, тут сушым,  
была;  
Каб праца-ж гуцулаў вякімі  
жыла,—  
Не гнаў у іх працу цвікоў  
малаток:  
Знітоўвалі сэрцам там кожны  
пазок.  
Прывеслі ў дарунак работу яму.  
А хто ён — вядома народу  
ўсяму.  
Жыве яго ў сэрцах народных  
імя.  
І думае кожны: «Чым здолею я  
Парадаваць бацьку, работай  
якой?»  
І думае кожны, і ў клубе спакой:  
Рашаюць калгасам мужчыны,  
жанкі:  
На радасці і ўсеху дарунак які  
Паднесці любімаму бацьку  
свайму:  
— У поўлеса адзіна дзялянку  
займу.

І зрэжу і ў ярус бярвенні  
складу,  
І ранній вясною пушчу на вяду:  
Яліны, хваіны,  
Бярозы, асіны,  
І дуб, і сасонкі,  
Таўсты лес і тонкі,  
Па хвалях па звонкіх,  
Ляці ў перагонкі!  
Для роднай старонкі!  
Такі я дарунак для бацькі даю...  
— А я такі струмант разумны  
скаю:  
Ён — сані зімою,  
Плуг—цёплай вясною.  
Пасее,  
Пасее,  
Прыцягне ў засек:  
— Прывай, чалавек!  
Такі я дарунак для бацькі даю...  
— А я сяралю, людцы, надаю:  
У кузіні і ў полі,

І ў лузе, і ў гаі,  
Няхай памагае  
Людзям сырдаюй  
Свежанькі мой;  
Хай льецца па краі  
Малочнай ракой.  
Такі я дарунак для бацькі даю...  
— А я скажу мару такую маю:  
На кожнае дрэва сыпну па раю.  
Хай з кожнай галінкі,  
З вярбыні, з травінкі;  
З рамонкі, з чабору;  
З духмянага бору;  
З гароху, з калосся  
І носяць, і носяць  
Мёд пчолаў ў вулей,  
Каб людзям жылося  
Мілей, саладзей.  
Такі я дарунак для бацькі даю...  
— А я скажу мару такую маю:  
Хачу навучыцца  
Чытаць і пісаць;  
Касіць і арць;  
Дамы мураваць;  
Арлом узятая;  
Да ясных нябёс;  
Каб хутка я рос  
І сілай мог стаць  
За шчасце і лёс!  
Я гэтую клятву ў дарунак даю.  
— А я скажу мару такую маю:  
Каб гора, нягоды  
У нас не было,  
Каб шчасце, як воды,  
Плыло і плыло;  
Каб жыццё народа  
Пад сонцам цвіло, —  
Давайце па голу  
Мы скінемся ўсе—  
Яму паднясем:  
— Прымі, наш любімы,  
Дарунак такі,  
Каб жывіць для Радзімы  
Век-векам, век!  
Каб жывіць для народа  
І вёў нас паходам  
У век залаты.  
— Жыві ты бяскоцца,  
Бясмерцем лиці!  
Жыві, наша сонца,  
Над намі святлі.



Мастак Е. Кірык. «Есць такая партыя!». (Усесаюзная мастацкая выстаўка).

## Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР АБ ПРЫСВАЕННІ ЗВАННЯ ГЕРОЯ СОЦЫЯЛІСТЫЧНАЙ ПРАЦЫ ПЕРАДАВІКАМ СЕЛЬСКОЙ ГАСЛАДАРКІ БЕЛАРУСКОЙ ССР

У адпаведнасці з Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 29 сакавіка 1947 года за атрыманне высокіх ураджаяў жыта пры выкананні калгасам абавязковых паставак і натуроплаты за работу МТС у 1947 годзе і з'яўшчэнасці насеннем зернавых культур для вясновай сябы 1948 года прысвоена званне Героя Соцыялістычнай Працы з уручэннем ордэна Леніна і залатога мядала «Серп і Молат»:

1. Кухаравой Еўдакіі Арцёмаўне—звенявой калгаса імя Сталіна, Васілевіцкага раёна, Палескай вобласці, якая атрымала ўраджай жыта 31,9 цэнтнера з гектара на плошчы 8,5 гектара.
2. Шкурко Тамары Іванаўне—звенявой калгаса «Чырвоная ніва», Брагінскага раёна, Палескай вобласці, якая атрымала ўраджай жыта 30,3 цэнтнера з гектара на плошчы 8 гектараў.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Н. ШВЕРНІК  
Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР А. ГОРКІН.

## МІНУЛА 50 год з таго дня, як у Мінску адбыўся I з'езд РСДРП.

Першы марксісцкія гурткі ўзніклі ў Расіі ў пачатку васьмідзесятых гадоў мінулага стагоддзя. Рабочы рух, які разгортаўся ў Расіі, стварыў на парадок для птыгненне аб стварэнні рэвалюцыйнай партыі пролетарыята. Гэта задача была вырашана пад кіраўніцтвам В. І. Леніна. Прывяжым у Пецярбург у 1893 годзе, Ленін наладзіў усе сацыял-дэмакратычныя арганізацыі, па прыкладу Пецярбурга, а «Саюзы барацьбы за вызваленне рабочага класа».

На працягу ўсяго 1897 года ішла ўмоцненая падрыхтоўка да склікання з'езда. Пачалося выданне агульнарускай газеты пад назвай «Рабочая газета». Газета вызначыла асноўнай мэтай рускай сацыял-дэмакратычнай рабочай партыі барацьбу за сацыялізм, а бліжэйшай задачай — знішчэнне самаўладства.

Аднак ужо ў гэты час сярод рускіх сацыял-дэмакратаў выяўляецца апартыстычная плынь, староннікі «раб. газет». Гэтая работа Леніна ў з'яўленні заклікам да стварэння ў Расіі аднай сацыял-дэмакратычнай рабочай партыі. Рабочы рух Расіі настаяла диктаваў неабходнасць арганізацыі такой партыі. Да таго часу ў многіх гарадах і прамысловых цэнтрах узніклі сацыял-дэмакратычныя арганізацыі. У 1893 годзе ў Тбіліскай групе «Месаме-Дасі» пачаў працаваць І. В. Сталін. Разам з В. Кецавель і А. Цулукідзе ён узначалі рэвалюцыйнае крыло гэтай групы і паклаў пачатак існаванню рэвалюцыйнай сацыял-дэмакратыі ў Закаўказзі.

Для таго, каб аб'яднаць усе сацыял-дэмакратычныя арганізацыі краіны, патрэбны быў з'езд. За падрыхтоўку з'езда ўзялася Кіеўская сацыял-дэмакратычная арганізацыя, якая мела цесную сувязь з

## Да п'ятдзесяцігоддзя першага з'езда РСДРП

Пецярбургскім «Саюзам барацьбы» і добра ведала праграмы творы Леніна. У сакавіку 1897 года Кіеўскія таварышы склікалі канферэнцыю, дзе быў распрацаваны план з'езда партыі. Канферэнцыя выдзіла арганізацыю ў Кіеве агульна-рускую газету і перайменаваў яе сацыял-дэмакратычнай арганізацыяй, па прыкладу Пецярбурга, а «Саюзы барацьбы за вызваленне рабочага класа».

Асноўным пытаннем з'езда з'явілася пытанне аб стварэнні партыі. З'езд вырашыў аб'яднаць існуючыя «Саюзы барацьбы» і Бунд у адзіную Расійскую сацыял-дэмакратычную рабочую партыю. Тое, што з'езд назваў партыю не рускай, а расійскай, мела вялікае прычыловае значэнне. Сацыял-дэмакратыі ставілі задачай аб'яднаць у сваіх радах рабочых усіх нацыянальнасцяў Расіі для барацьбы з агульным ворагам — царызмам і капіталізмам. У артыкуле «Як разумее сацыял-дэмакратыя нацыянальнае пытанне?» таварыш Сталін псаў: «Перш за ўсё неабходна памятаць, што сацыял-дэмакратычная партыя, якая дзейнічае ў Расіі, назвала сябе Расійскай (а не рускай). Вядома, гэтым яна хацела нам паказаць, што яна пад сваім сцягам будзе збіраць не толькі рускіх пролетарыяў, але і пролетарыяў усіх нацыянальнасцяў Расіі і, значыць, яна прыме ўсе меры для знішчэння пастаўленых між ім нацыянальных перагародак» (Творы, т. I, стар. 44).

Першы з'езд надаў вялікую увагу арганізацыйным пытанням. Было прызнана, што вышэйшым органам партыі з'яўляецца з'езд партыі, а яе выканавым органам — Цэнтральны Камітэт.

На з'езд не былі запрошаны арганізацыі, не зусім устойлівыя па сваёму напрамку.

На першым з'ездзе РСДРП прысутнічала 9 дэлегатаў і чатыры прадстаўнікі «Саюзаў барацьбы» — пецярбургскага, маскоўскага, кіеўскага, екацерынаўскага; прадстаўнікі «Рабочай газеты» і яўрэйскага рабочага саюза — Бунда. З канспіратыўных меркаванняў практавалі на з'ездзе не вялікі, запісвалі толькі рэзалюцыі з'езда.

Асноўным пытаннем з'езда з'явілася пытанне аб стварэнні партыі. З'езд вырашыў аб'яднаць існуючыя «Саюзы барацьбы» і Бунд у адзіную Расійскую сацыял-дэмакратычную рабочую партыю. Тое, што з'езд назваў партыю не рускай, а расійскай, мела вялікае прычыловае значэнне. Сацыял-дэмакратыі ставілі задачай аб'яднаць у сваіх радах рабочых усіх нацыянальнасцяў Расіі для барацьбы з агульным ворагам — царызмам і капіталізмам. У артыкуле «Як разумее сацыял-дэмакратыя нацыянальнае пытанне?» таварыш Сталін псаў: «Перш за ўсё неабходна памятаць, што сацыял-дэмакратычная партыя, якая дзейнічае ў Расіі, назвала сябе Расійскай (а не рускай). Вядома, гэтым яна хацела нам паказаць, што яна пад сваім сцягам будзе збіраць не толькі рускіх пролетарыяў, але і пролетарыяў усіх нацыянальнасцяў Расіі і, значыць, яна прыме ўсе меры для знішчэння пастаўленых між ім нацыянальных перагародак» (Творы, т. I, стар. 44).

Першы з'езд надаў вялікую увагу арганізацыйным пытанням. Было прызнана, што вышэйшым органам партыі з'яўляецца з'езд партыі, а яе выканавым органам — Цэнтральны Камітэт. Аднак з'езд даў вельмі шырокую аўтаномію мясцовым партыйным арганізацыям. Рашэнні першага з'езда партыі па арганізацыйных пытаннях не адназначна выдалі задачам пабудовы аднай рэвалюцыйнай партыі пролетарыята. З'езд не ўзвў за аснову ленінскі прынцып дэмакратычнага дэцэнтралізма. Гэта адлюстравала адстагнасць тагочаснага сацыял-дэмакратычнага руху.

Першы з'езд выбраву Цэнтральны Камітэт партыі, прызнаў афіцыйным органам партыі «Рабочую газету» і даручыў Цэнтральному Камітэту выпусціць Маніфест першага з'езда.

Цэнтральны Камітэт партыі ў хуткім часе пасля з'езда быў арыштаваны, друкарня была захопленая паліцыяй, і трэці нумар «Рабочай газеты» так і не ўбачыў свету. «Маніфест» першага з'езда РСДРП усё-такі быў выпушчаны.

«Маніфест» указваў на тое, што рабочы рух Расіі з'яўляецца непаробным вынікам капіталістычнага развіцця краіны і падкрэсліваў, што рабочы клас Расіі, перш за ўсё, адчувае патрэбу ў палітычнай свабодзе. «Маніфест» праводзіў ідэю самастойнай ролі пролетарыята ў рэвалюцыйным руху, указваючы, што пролетарыяты пролетарыяты палітычную свабоду рускі пролетарыяты можа заваяваць сабе толькі сам.

Разам з тым «Маніфест» адзначаў, што заваяванне палітычнай свабоды з'яўляецца неабходным, але толькі першым крокам да ажыццяўлення вялікай гістарычнай місіі пролетарыята — да стварэння такога грамадскага ладу, у якім не будзе месца эксплуатацыі чалавеча чалавекам. «Маніфест» задаў вынікі мінулага і намянуў задачы будучага этапу рускага рабочага руху.

правільна вызначыў агульны напрамак дзейнасці партыі. Аднак, ён меў істотныя прынцыповыя недахопы. У ім была аомышчана задачай заваявання пролетарыятам палітычнай улады, нічога не было сказана аб гегемоні пролетарыята, абмядзена пытанне аб саюзных пролетарыята ў яго барацьбе супроць буржуазіі.

Першы з'езд РСДРП «яшчэ не стварыў партыю: не было ні праграмы, ні статута партыі, ні кіраўніцтва з аднаго цэнтра, не было амаль ніякай сувязі паміж асобнымі марксісцкімі гурткамі» («Кароткі курс гісторыі ВКП(б)», стар. 26). Патрэбна было некалькі гадоў рашучай барацьбы Леніна і яго саратніцкіх супроць усяляк апартыстычных плыняў, каб падрыхтаваць стварэнне рэвалюцыйнай партыі пролетарыята.

Зварнуўшыся ў 1900 годзе з сям'яй, Ленін узяўся за арганізацыю вялікай агульнарускай палітычнай газеты, каб аб'яднаць асобныя сацыял-дэмакратычныя партыі ў Расіі. Гэта задача была выканана на II з'ездзе РСДРП.

З моманту II з'езда РСДРП большэвізм зрабуў славы пераможнага носіі шлях. Пад кіраўніцтвам Леніна і Сталіна большэвіцкая партыя павяла працоўных Расіі на самаадданую барацьбу супроць царызма і капіталізма, на барацьбу за заваяванне палітычнай улады і пабудову камуністычнага грамадства. І яна дасягае ў ажыццяўленні гэтых задач сусветна-гістарычных перамогаў.

50 год назад, калі сабраўся першы з'езд РСДРП, партыя была невялікім атрадам рэвалюцыйнага Цяпер Усесаюзная камуністычная партыя (большэвіцкая) вырастае ў велізарную шасцімільённую армію большэвікоў-ленінцаў, якая пад гегемоніяй кіраўніцтвам вялікага Сталіна вядзе народы СССР да савецкай перамогі камунізма.



# Да пытання аб фармалізме

(З выступлення І. ГУТАРАВА на рэспубліканскім сходзе пісьменнікаў)

Цэнтральны Камітэт ВКП(б) у паставе аб оперы «Вялікая дружба» Мурадзілі звярнуў нашу ўвагу на барацьбу супроць фармалістычных схвалянняў і антыдэмакратычных тэндэнцый у мастацтвах, чужых савецкаму народу і яго мастацкаму густу.

Негэстарычнае глумачэнне паказання фармалізма часам прыводзіць да атосамішэння фармалізма з тэмай або іншымі момантамі тэхналогіі творчага майстэрства. Таму, перш за ўсё, неабходна сказаць некалькі слоў аб гісторыі і тэорыі тэтага пытання.

Пытанне аб форме — старое пытанне, вытокі яго адносяцца да філасофіі старажытных мысліцеляў. Яшчэ Платон вучыў, што форма — адзіная сіла, якая рэальна існуе ў дзейнасці, а з'ява і факты прыроды, рэчы і прадметы, створаныя працай чалавека, і наогул уся матэрыя служаць для таго, каб напавіць форму.

Дакладна таксама Арыстоцель аб'яўляў форму законам станаўлення і, у сілу гэтага, законам развіцця, бо ўсякая рэч, паводле яго думкі, утвараецца з пэўнага пачатку — «матэрыі» і актывага «зачатку» — «формы». Форма поўнацю выяўляецца ў канцы працэса, але дзейнічае з самага пачатку як мэта, да якой імкнецца матэрыя. Развіццё ёсць такі працэс станаўлення, згодна думкі Арыстоцеля, калі рэч канчаткова становіцца тым, чым яна павіна і хоча быць. Арыстоцель прызнаваў прымат формы над зместам.

Такуюж памылку рабіў і Гегель. Хоць ідэалістычная дыялектыка Гегеля супроцьстаяла метафізіцы, але, будучы ідэалістам, Гегель не мог вырашыць праблемы формы і зместу, бо адраўно сцверджанне і глумачэнне паняцця быцця і пачатку ўсёго, што існуе, у яго звязвалася з ідэалістычным паняццем «абсалютнага духа», які ўжо сам па сабе ёсць фармальна-лагічнае паняцце.

Махіацкінае атосамішэнне або супроцьстаяненне формы і зместу характэрна для ўсёх захадне-еўрапейскіх філосафаў XVII—XVIII ст. Асабліваю выразнасць разрыў формы і зместу атрымаў у Канта. Кант імкнуўся нават даць тэарэтычнае абгрунтаванне гэтаму разрыву, высуваючы ў процівагу і насуерак аб'ектыўна ісціну умоўна, адносны крытэрыі пазнання, па суаднесці сваёй таксама фармальна крытэрыі, заснаваны на суб'ектыўнай ідэалістычнай аснове разумовых заключэнняў агістыка. Кант сцверджаў, што агілына логіка абстрагавуецца ад усякага зместу пазнання, г. зн. ад усякіх адносін яго да аб'екта, і разглядае толькі лагічную форму мыслення ваогул («Крытыка чыстага розуму»).

Сучасныя буржуазныя філосафы, калі можна іх так называць, таксама ўсё асноўваюць на суб'ектыўным, марфалагічным ідэалізме, на псеўдавуцні аб форме.

Марксізм-ленізм вучыць разглядаць форму і змест у іх дыялектычным развіцці і ўзаемадзеянні. Гэтае дыялектычнае адзінства формы і зместу заключаецца ў тым, што форма разглядаецца намі, як законамернае вырашэнне і выдзяленне сутнасці, унутраная структура зместу, а не як знешняя абалонка. «Уся арганічная прырода з'яўляецца суцэльным доказам тоесамішэнці ці ненарывнасці формы і зместу. Марфалагічны і фізіялагічны з'явы, форма і функцыя абумоўліваюць узаемна адзін другога» (Маркс і Энгельс, Творы, т. XIV, стар. 414). Ленін указваў, што «форма істотна, істотнасць фарманна так ці інакш». Аднак класіфікацыя марксізма-ленінізма заўсёды надкрэслівала найбольш у працэсе развіцця супрацьпачаткі паміж формай і зместам, які, напрыклад, у развіцці вытворчых сіл і адпаведных ім вытворчых адносін і грамадскіх фармаций. Ленін гаварыў, што ў працэсе развіцця адбываецца барацьба зместу з формай і наадварот.

Далейшае, пасля Леніна, філосафскае развіццё пытання аб дыялектычных формах і зместу з геніяльнай перакананасцю на канкрэтных фактах нашай сацыялістычнай практыкі даў таварыш Сталін, напрыклад, у вучэнні аб савецкай культуры, нацыянальнай формай і сацыялістычнай зместам, аб калгаснай арцелі, які форме сацыялістычнай гаспадары, аб Саветах, які форме нашай дзяржавы і, г. д. Такім чынам, дыялектыка формы ёсць непарывуны складанай, унутрана супрацьпачаткі, абумоўлена агілыным працэсам гістарычнага развіцця прыроды, грамадскага жыцця, чалавечай свядомасці.

Катэгорыя формы і зместу — складанае пытанне не толькі філосафіі, але і літаратуры, усёго мастацтва ваогул.

У літаратуры пытанне формы — не толькі пытанне эстэтыкі, пытанне аб прыгажосці, але і праблема аб тым, як найбольш актывна

выявіць пачуцці і ідэі грамадскіх класаў.

Фармалізм у літаратуры — гэта ідэалістычны напрамак, які лічыць сутнасцю літаратуры самакаштоўную «чыстую» форму, пад якой разумеецца сукупнасць тэхналагічных прэмаў, змяненне якіх адбываецца іманентна ў сілу «внутраных законаў», незалежна ад класовага зместу. Фармалісты сцверджаюць, што прыгажосць выяўляецца ў гарманічным спалучэнні гукаў, фарбаў, ліній, якіх прыменныя зроку і слыху самі па сабе, незалежна ад таго, што пры дапамозе іх выяўляецца. Фармалізм прапаведуе бездзейнае мастацтва, адмаўляе яго класавую прыроду, сувязь з грамадскім жыццём. Мастацтва, па думцы фармалістаў, не від ідэалогіі, не форма

адзінай савецкай дзяржавы. Сучасныя тэматыка прысвечаны вершы лаурэатаў Сталінскай прэміі П. Броўкі, А. Кудашова, паэты М. Танка, Г. Ілеока, П. Панчанкі, А. Бяляева, І. Івострака і інш. У галіне мастацкай прозы творы на сучасныя тэмы напісаны А. Стахоўчанам, Г. Паслядоўчанам, І. Шамякіным і інш.

Ісплохам гэтарэальнага мастацтва СССР за мінулы год з'яўляецца спектакль «Канстанцін Заслонаў» паводле п'есы А. Маўзона, намесці са паварот некаторых беларускіх дыяспары і кампазітараў да операўнага мастацтва.

Аднак, усё гэта яшчэ дакладна не можа задаволіць ідэяна-эстэтычных патрабаў нашага гераічнага народа. Асноўнымі тэмамі ўсёх відаў і жанраў савецкага мастацтва і літаратуры павіны быць пытанні дзяржаўнасці БССР, партызанскага руху ў гады Вялікай Айчыннай вайны, аднаўлення і далейшага развіцця народнай гаспадаркі краіны, пытанні сацыялістычнага ператварэння жыцця ў заходніх абласцях нашай рэспублікі.

Неабходна аказаць усмерную літаратурную дапамогу былым кіраўнікам партызанскіх атрадаў і падполных партыйных арганізацый у напісанні ім кніг аб партызанскай барацьбе і падполнай рабоце лепшых савецкіх патрыятаў у тыле ворага. Трэба палепшыць супрацоўніцтва беларускіх пісьменнікаў з тэатральнымі калектывамі БССР у мэтанакруцівага стварэння цікавых спектакляў на сучасныя тэмы.

Трэба шыроў выкарыстоўваць, глыбей засваіваць і смела развіваць лепшыя рысы класічнай спадчыны, у асаблівасці, перадавыя традыцыі рускай класічнай літаратуры і мастацтва.

З мэтай азнаямлення беларускіх чытачоў з лепшымі творамі літаратуры братніх рэспублік і народаў славянскіх краін неабходна усмерна падлепшыць работу секцыі перакладчыкаў.

Трэба ўзмацніць дапамогу маладым пісьменнікам у іх літаратурнай і палітычнай вучобе, творчай рабоце.

Неабходна звярнуць асаблівую ўвагу пісьменніку рэспублікі на неабходнасць стварэння высокамастацкіх кніг для дзяцей і юнацтва з тым, каб на тэмах партызанскага руху і аднаўленчых работ выхоўваць моладзь у духу адданасці Радзіме, вялікай справе партыі Леніна—Сталіна.

Беларускі нацыяналізм заўсёды быў і ёсць самым горшым відам схінення перад буржуазным Захам. Неабходна да канца ліквідаваць нацыяналістычны рэшткі ў навукова-даследчай рабоце па пытаннях літаратуры і мастацтва, у творчай практыцы нашых пісьменнікаў і майстроў мастацтва.

Пастанова ЦК ВКП(б) аб оперы «Вялікая дружба» В. Мурадзілі заклікае ўсёх работнікаў мастацтва прысякнута ўсведамленнем высокіх ідэяна-эстэтычных патрабаў нашай народна, адкінуць са свайго шляху ўсё, што перашкаджае развіццю вялікай савецкай культуры, і стварыць ва ўсёх галінах мастацкай творчасці партыйныя, мастацка-папулярныя, высокакачэствыя творы, вартыя нашага вялікага і гераічнага савецкага народа.

## А. ЭЛЬМАН

### Аб марксісцка-ленінскай эстэтыцы

Нашы вялікія настаўнікі Маркс і Энгельс стварылі баявое вучэнне пролетарыята — марксізм, састаўную часткай якога з'яўляецца марксісцкая эстэтыка.

Маркс і Энгельс у сучасныя літаратуры і мастацтве буржуазнага грамадства з вялікай цікавасцю выяўчалі самую перадавы і прагрэсіўную творы лепшых прадстаўнікоў буржуазна-дэмакратычнай літаратуры і мастацтва. Гэтае вучэнне рэалістычнай творы дало ім мажлівасць сфармуляваць сутнасць рэалізму ў мастацтве і літаратуры, вызначыўшы яго, як стварэнне тыповых характараў у тыповых аб'ектах. Маркс і Энгельс заўсёды стаючы ацэньвалі з гэтага пункту погляду творчасць Шапкіна, урываючы нават тэрмін «шапкінаўства», што, па іх думцы, было роўназначна рэалістычнаму метад мастацкай творчасці, і вельмі часта ў сваёй выказаных супроцьстаўлялі «шапкінаўства» «шлешаўства». Гэты апошні тэрмін уключае ім у адноснах да тых літаратурных вобразаў, якіх былі простымі рупарамі духа часу.

Усім вядома стаючыя ацінка, якую даў Энгельс творчасці вялікага французскага пісьменніка-рэаліста Бальзака. Ён пісаў, што, будучы верным жыццёвай праўдзе, Бальзак вымушаны быў часта ісці супроць сваёй уласнай ідэалогіі. З'яўляючыся легітымістам, пісьмен-

Першы і другі нумары літаратурна-мастацкага альманаха рускай секцыі Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі «Отчизна» былі справядліва раскрытыкаваны за нізкую ідэяна-эстэтычную вярсць зместаў і іх творцаў. Прымяня адзначаць, што рэдакцыя і руская секцыя Саюза ўключылі гэтую крытыку і зрабілі з не пэўныя практычныя вывады. Трэці нумар альманаха «Савецкая Отчизна», які вышаў з друку, лепшы за два папярэднія. Значна пахрылацца кола тэм зместаўнага маатэрыялу — у першую чаргу, за кошт твораў на актуальныя, на-дзейныя пытанні жыцця нашай краіны. Часопіс павялічыў патраба-валнасць да сваёх аўтараў, па-гэтайму ў мастацкіх адноснах дру-куемай творы стаяць вышэй ран-нейшыя. Гэта, перш за ўсё, прык-метна на паэзіі. Патрэбна втачы з'яўленне ў альманаху новых раз-дзелаў, у асаблівасці—раздзела на-рысаў, які дае мажлівасць часопі-су асвятляць сёнешні дзень Радзімы.

Нарысы ў «Савецкой Отчизне» павіны заняць адно са значных месцаў. Правільна зрабіла рэдакцыя, пачаўшы друкаваць крытычныя ар-тыкулы і рэцэнзы. Пры сур'ёзным падыходзе да гэтай справы, раздзел крытыкі і біяграфіаў дапаможа выдзяліць маладых паэтаў і празаі-каў.

Альманах адкрываецца вершам Д. Кавалёва «Утро перед праздни-ком» (уступ да паэмы). Д. Кавалёў — адзін са здольных паэтаў рускай секцыі. Выдадзены ім у мі-нулым годзе зборнік вершаў «Дале-кие берега» сведчыць аб талена-васці маладога аўтара. Зборнік быў стаючы ацэнены крытыкамі. Аднак, вершы, напісаныя Кавалёвым пазней, і, у прыватнасці, шэсць надрукаван-ных у альманаху, гавораць аб тым, што творца паэт расце мала. Д. Кавалёў вучыцца ў В. Маякоўскага. На-жал, гэтая вучоба вельмі часта ідзе толькі па лініі пераймання знеш-няга, строфікі. Паэт не заўсёды зна-ходзіць поўнаважкія слова, вобраз, не ўкладае ў мастацкую форму на-лежаючы змест; гэта прыводзіць яго да фармалістычных выкрутасаў, па-этычнага штурхання, незразумелых, а падчас і бессэнсоўных выразаў: «как бризги звезд, мерцают горо-ды», «открытым небом распахнулся воды, в лицо ударят свежестью хмельною; в них растворяется и поля, и звезды; — сплошной збу-чей станут синевой» («Море») і г. д.

Верш «Утро перед праздником» атрымаўшы рытарычным, агілыным, у некаторых яго строфах цяжка дайсці да сэнсу.

У паэты атрымліваюцца добрыя вершы тады, калі ён піша проста і шчыра, без паэтычнай натуры («Рожь», паасобна мясціна «Утра»). Гаворачы аб вершах Д. Кавалёва, дарчы будзе сказаць некалькі слоў аб надрукаваным у альманаху рэ-цэнзіі М. Смірнова «Слова, иду-щие от сердца», — пра зборнік «Далекіе берега». Пахваліўшы ваен-ныя вершы Кавалёва, рэцэнзент крытыкуе вершы на пасляваенную тэматыку. Прычыну няўдач Кавалё-ва М. Смірнов бачыць у тым, што паэт робіць «экскурсы» ад галоў-най тэмы — аднаўлення краіны. Справа, вядома, не ў гэтых «эк-скурсах» (ды іх, між іншым, у па-эты і пшамат). Рэцэнзент павінен быў адкрыта сказаць Кавалёву, чаму яго вершы на ідэяна-эстэ-тыку слабей за ваенныя, там-б рэцэн-зія магла прынесці карысць паэту. Пра-

важныя паставіўшы пытанне, М. Смір-нов не адказаў на яго.

Малады паэт Г. Гарулёў змясціў у альманаху доўрую паэму «Изны-о любви». Напісана яна шчыра, ад-душна. Паэт прымушае чытача хва-лявацца за лес сваёй героіні, верыць ёй чынкам. Г. Гарулёў ведае ма-тэрыял, ао якім піша, умее цікава судавыць сюжэт. Ён шукае сваёх на-этычных сродкаў, свежых і ар-ты-стычных, і гэта яму даволі часта удаецца, напрыклад: парашутст «... на полянку медленна, вычком унал недалёка от вражеских око-нов, и парашют огромный лепестком за-тых, зывал на ослаевших стро-нах»; хваляванне арцэра, які ў бік-волей наглядзе за паветраным о-ком, паэт доора перадае з дапа-могай адной мастацкай дэталі: «то-прижимал к глазам бинокль майор, то отрывал, ему не доверяя», і інш. Г. Гарулёў і ў далейшай сваёй рабоце павінен нястомна адшукваць новыя мастацкія сродкі, о-ольш наглядна паказваць унут-ранны свет сабоі героіні.

З трох надрукаваных вершаў У.І. Варно вылучаецца верш «Гесо-рогий». Паэт піша на надзвенную тэматыку, але яму трэба больш увагі звяртаць на мастацкі бок сваёх твораў, больш працаваць над паэтычным словам.

Беднасць паэтычнай мовы, адсу-тасць свежых мастацкіх сродкаў ха-рактерна вершам В. Лютывай. Трэба памятаць, што якасць глы-бокая думка не была закладзена ў вершы, але калі яна належным ча-нам не будзе выяўлена з дапамогай адпаведных мастацкіх сродкаў, гэ-ты твор не крае душы чытача, не прымушае яго задумвацца над пра-чытаным. Вершы «Счастье», «Об-молота» маюць у сабе пэўныя думкі, але ў паэтычных адноснах яны слабей, і іх шмат «дзякураў» вы-разаў і мала паэзіі.

Не вызначваюцца дасканаласцю і вершы Н. Чарняева. Паэт не заў-сёды крытычыць ў адборы паэтыч-ных сродкаў, пагэтайму ён піша: «Мороз по влемух пух снегов раз-весил, как вранящих (?)!» — свир-реп и уют» («О звездах»); «Я из песен венки заплетая с (?) зари до зари, и с туманами (!) думы со-рву» («Белоруссия»). Све-жага, арыгінальнага, свайго ў Чарняева вельмі мала.

Даволі багата ў альманаху пра-дстаўлена проза: тут мы маем і аповесці, і апавяданні, і главу в рамана, і навелу, і мастацкі нарыс. Рознастайная па жанрах і тэматы-цы, проза часопіса, аднак, значна слабейшая ад паэзіі.

Звяртае на сябе ўвагу перш за ўсё глава з рамана Н. Аляксеева «Семья Железновых» — «Первый день». Аўтар праўдыма расказвае аб хвалюючых падзеях, якія яшчэ свежыя ў памяці нашых людзей. ... 1941 год... Савецкая праганч-ная застава... Першыя разрывы ва-рожных снарадаў на нашай тэрыто-рыі, першыя гадзіны вайны савец-кага народа з нямецкімі захопні-камі. Іаганічкіні ўстапоўце ў сміртэльную схватку з незлічонамі арэямі немцаў і стрымляваюць іх шалёны наск. Першыя героі Ай-чынай вайны, што самаахвярна ад-стоіваюць кожны метр роднай зямлі... Звярнанае аблічча захопні-каў, выяўленае ім адразу-ж пры-

## НА ПАВАРОЦЕ

Ів. КУДРАЎЦАЎ

Сюжэт другога апавядання А. Міронава—«Срочное задание»— надуманы і штучны: работніку газеты Саўчук да ілюстрацыі артыкула аб мінулым жыцці беларускага сялянства, было даручана знайсці дзе-небудзь у вёсцы старога сялянна — «дрэвняе, оліз-тэльнае з рэдэной сядой боромой, с хитроватыми, умными глазами испуртку (?), одетого в синтук, ооутного в лапти», і сфатаграфавць. Пасля доўга пошукаў Саўчук пера-канаўся, што такія старых у суч-аснай вёсцы няма. Ён хацеў ужо вяртацца, калі выпадкова сустра-шуквае тыя сялянна. Але апошні, даведаўшыся, для якой мэты яго хочудь сфатаграфавць, пачынае для супрацоўніка газеткі пашоў і пераапрацуе: ён не хацеў, каб яго, шчаслівага калгасніка, «на ўсю беларусь зніскавалі». І олізтэ-жана Саўчук вымушаны быў вызі-адкама, «под которым редактор поставит такую подпись: «человек, который нашел свое счастье».

Я. Садоўскі ў аповесці «Десять писем» імкнўся ў форме першых чатырох сюжэтаў намаляваць кардну звароту салдата з вайны і адна-ўленне разбуранай народнай гаспа-даркі. Аднак, твор вышэйшай фраг-ментарна, не цэльны, ён фактычна не завершаны. Аповесць заканчваецца тады, калі чытач толькі павяр-хоўна пазнаёміўся з героіні, не па-спееўшы бачыць іх у жыцці, у дзеянні.

Непраўдападобна і нават па-літычна не вытрымана гучыць апавяданне Л. Прокшын «Две-ток», у якім расказваецца аб тым, як жыццёвы канцлагера, ахва-руючы сабой, зберагаюць кветку—смысла жыцця, і што выраста ка-ля агарожы.

Навела М. Майсюка «Голос сердца», невядліка па памарках (ча-тыры—на двух старонках), паграба-валі ад аўтара гранічны сдаслэці ў перадачы сваёй думкі, поўнаваж-касці кожнага слова, нечаканай кан-цюн-афарызма. Ні ў адной нацеле гэтых якасцяў няма. Таму, прачы-таўшы іх, задзіўляеш: што-ж ха-цеў сказаць аўтар? Вось першая на-вела «Нашелся», ніколі не гор-шая і не лепшая за астатнія: лей-тэнант атрымаў узнагароду. Са-рамыва адвурнуўшыся, ён «чмок-нул орденом в изображение бойца с винтовкой, Генерал улынулся: — Что, Липет?»

Лейтэнант покарснел, смутился. Но нашелся: быстро дохнул на орден, точно сдувая с него что-то, спокойно сказал: — Пылинка, товарищ генерал! ... Нарис А. Шаранова—«Минский автомобильный» выміраў бы, калі-б аўтар больш увагі аддаў рабоча-му будаўніку завода, рэскаў яго ха-рактар, паказаў не толькі з лапа-тай і кельмай у руках, але і па-за працы. Велічэннасць будаўніцтва у творы нібы прылязіла чалавека — гаспадара гэтага будаўніцтва. Не-калькі абшчараны нарыс вытворч-тэхналагічным дэталіам, якіх не зразумее масавы чытач.

Альманах «Савецкая Отчизна» № 3 сведчыць аб тым, што руская секцыя Саюза савецкіх пісьменні-каў Беларусі ўзялася за па-лепшанне свайго літаратурна-ма-стацкага органа. Што-н-што ўжо дасягнута ў гэтых адноснах. Але з'явілася пакуль што вельмі мала, альманах яшчэ не задавальнае на-шага чытача, які чакае поўнаваж-ных мастацкіх твораў, што глыбока і праўдына адлюстроўваюць багатую савецкую рэчаіснасць.

## СЮЖЕТ

Не адступаючы ад мастацкай праўды, Н. Аляксееў апавядае ао гэтых падзеях, малое пераканавыя вобразы простых савецкіх людзей-грамадзян, — які ў цяжкіх га-дзях час выявіў невычынныя сілы і мужнасць.

Значную мастацкую вярсць уяўляе з сабе і апавяданне Л. Ха-лашина «Чортова болото». Псьме-ак удада спалучае ў ім тэму па-сямейнага адраджэння гаспадаркі краіны з тэмай учырашай бараць-бы Савецкай Арміі з ворагамі. Сю-жэт апавядання вельмі прасці і, разам з тым, зместоным. Аўтар здолеў у нямногіх словах сказаць пра многае.

На жаль, прыходзіцца канстата-ваць, што, за выключэннем главы з рамана Н. Аляксеева і апавядання Л. Халашна, у «Савецкой Отчиз-не» надрукаваны нізкакачэствыя, ма-стацкі слабыя творы, а іхстано-рыя — фальшывыя, непраўдапа-добныя.

Вось апавяданне П. Ясенева «На-стоящее счастье». Яно ад пачатку да канца фальшывае, у ім зусім няма жыцця, няма жывых лю-дзей... Іна паграбуе ад мужа Са-шы выехаць в разбураюча горада: ён не падабаецца «жыць» в холо-де, в тесноте, без света». Саша адмаўляецца, ён хоча аднаўляць родны горад. Раздваная Іна кі-дае мужа і едзе адна. Саша за-стаецца. Адночы ён не вытрымаў разлуку і пайшоў да знамага домка. Вядома, у гэтым до-мку Сашу чакала Іна, якая таксама не вынесла разлуку і прыха-ла працы ў мужа праба-чэння. Яны памыліся. Рэзюме аў-тара: «Настоящее счастье — лю-бовь и труд — было с ним». Учянікі героіні апавядання псіхала-гічна не матывіраваны і не абгру-нтаваны, аўтар не заглянуў ва унут-ранны свет сваёх персанажаў і чыта-чу незразумелыя паводкі Нін і Сашы.

Сваё апавяданне «Дожинок» А. Мі-ронаў напісаў па агілынавайдом-скай схеме: прыязджае дэмабильна-ны воезасты (у Міронава — марак), ідзе вёскі яго страчае паліш-сца, ён стаючыца старшынёй калгаса, і праз якіх-небудзь год — два ўсё робіцца незалежна: «хлеб снимали теперь тремя жей-ками и свозили на ток на двенад-цати лошадях ... Председатель ... осматривал две шерengi совсем еще новых домов, и молодецкие садки, окружавшие их, и амбары, стоявшие воодаль. Из огромного хлева доносились сытые похрюки-вание свиной. На пруду гоготели, водили флотилии гуся и утки. По дороге шли на выгон коровы и овцы». Як гэта ўсё ўзнікла — з апавядання невядома: не было ні-чога — і раптам стала ўсё. Жывы людзей, якіх упартаў працы ста-вляе калгас на ногі, у творы няма. У ім наогул, акрамя старога дзед-Алашаса з унучкам Пятручкім і старшын калгаса Андрэя з яго ка-ханай Ганнай (абавязкова асоба ў падобных апавяданнях!), ніхто з калгаснікаў нават не названы. Не дзед-жа з унучкам і старшыня са сваёй каханай узнялі з руінаў калгас!

Надуманасць, ілжывасць твора—вядома.

Важнае значэнне мае ланіскаі прынцып большэвцкай партыйнасці ў мастацтве і літаратуры, прынцып, які з'яўляецца новым укладам, што быў унесены Леніным у марксіс-цкую эстэтыку. Гэты прынцып да-помог маладой тады пролетарскай лі-таратуры ў яе барацьбе супроць рэакцыйнай буржуазнай літаратуры, за ўмацаванне, далейшае развіц-це і росквіт літаратуры пролетарскай.

Распрацоўваючы тэорыю адлюст-роўвання, В.І. Ленин устанавіў, што наша свядомасць дакладна ад-люстраввае рэчаіснасць, якая аб-кружае чалавека. Гэта было над-звычайна важным навуковым рэ-валюцыйным адкрыццём, якое ў краі-нах развіцця савецкага ідэалістаў да тым, што быццам-бы наша свядо-масць не залежыць ад навакольна-й матэрыі, што, наадварот, ма-тэрыяльны свет, які абкружае ча-лавека, народжаны яго ўласным мы-сленнем. Падобныя рэакцыйныя ан-тынавуковыя ідэі прамой дарогай вялі да мстыкі і папоўшчэння і апраўдвалі ўсёя выдумкі, якія ні-чога агілынага з навукай не маюць.

Леніская тэорыя адлюстравання мела непасрэды адносны да мастацтва і літаратуры. Паколькі наша свядомасць правільна адлюст-роўвае рэчаіснасць, значыць, лі-таратура і мастацтва, калі яны кі-руюцца перадавымі ідэямі, правіль-на і дакладна адлюстравваюць гра-мадскае жыццё. Значыць, яны мо-гуць мець велізарнае ўздзеянне на жыццё грамадства, на палітычную барацьбу. Ленін паказаў вялікую

дзейную і актывную сілу маста-цтва і літаратуры.

Крытыкуючы няправільныя по-гляды Пляханова па пытаннях ад-люстравання рэчаіснасці ў нашай свядомасці, В.І. Ленин ільч разам з тым адзначыў і яго памылкі ў галіне эстэтыкі. Паводле Пляханова, атрымоўвалася так, што наша свядомасць не дае дакладнай здыкцы або здымкі рэчаіснасці, а толькі іерогліфы, якія умоўна ад-люстравваюць наваколны свет. Значыць, паміж рэчаіснасцю, з ад-наго боку, і яе адлюстраваннем у нашай свядомасці, з другога, ёсць нейкая рэзідва. Тэорыя іерогліфаў Пляханова была зручным прада-ман для ідэалістаў. Яна вяла да памы-лак Пляханова і ў поглядае на ма-стацтва. Прызнаючы, што мастацтва адлюстраввае матэрыяльнае жыццё чалавечага грамадства, яго грамад-ска-палітычную барацьбу, Пляханав адводзіў для мастацтва толькі суб'ектыўную ролю і не разумеў усёй велізарнай дзейнай ролі лі-таратуры і мастацтва.

Пасля перамогі Вялікай Кастрыч-ніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі ў нашай маладой савецкай краіне пачалі расці і развацца новыя сацыялістычныя мастацтва і літа-ратура.

Мастацтва і літаратура ў савец-кай краіне карынным чынам і прын-цыпова адраўнолілі ад буржуазна-га. Адраду-ж стала яна, што ў лі-таратуры і мастацтве з'явіліся два

(Заканчэнне на 4-й стар.)

